

مروری بر ارائه خدمات پولی و مالی بانکها در بستر بانکداری سبز

فریبا ابراهیمی^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، پیام نور، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۱/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۰۸

Investigating The Role Of Green Banking On Internet Services

Fariba Ebrahimi¹

Master student, Payame Noor, Iran¹

Received: (24/01/2021) Accepted: (29/02/2021)

Abstract

Today, due to the limitations of natural capital, it is necessary to balance the rate of utilization of environmental capital with the speed of restoration and their return. Thus, issues and concepts such as green economy and green banking have been considered by countries and regional and international organizations in recent decades. And banks can contribute and influence by using the implementation of green banking to achieve the goals of the policies of the entire resistance economy, production and employment. Green banking was officially started and expanded in Western countries with the aim of preserving natural capital. The initial decision of this type of banking is to minimize the use of paper in banking due to the need to cut down trees, which are the main assets for increasing oxygen production and reducing carbon dioxide. Green banking is paperless banking, without fuel and without wasting time and energy, and if it is the main priority of consumers of banking services, it will pave the way for sustainable development in the country. This article reviews previous articles and research in the field of green banking and its importance and status

Keywords

Monetary and financial services , Green banking , Sustainable competitive advantage , Ethical banking , Internet banking

چکیده

امروزه به دلیل محدودیت سرمایه‌های طبیعی، ضروری است میان میزان بهره‌برداری از سرمایه‌های محیط زیست با سرعت ترمیم و بازگشت آنها تناسب ایجاد گردد. بنابراین موضوعات و مفاهیمی مانند اقتصاد سبز و بانکداری سبز در دهه‌های اخیر مورد توجه کشورها و سازمانهای منطقه‌ای و بین‌المللی قرار گرفته است. و بانکها میتوانند با استفاده از پیاده‌سازی بانکداری سبز در راه رسیدن به اهداف سیاستهای کل اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال سهم و تاثیرگذار باشند. بانکداری سبز به طور رسمی با هدف حفظ سرمایه‌های طبیعی، در کشورهای غربی شروع گردید و گسترش پیدا کرد. تصمیم اولیه این نوع بانکداری به حداقل رساندن کاربرد کاغذ در کارهای بانکی به دلیل نیاز به قطع درختان که سرمایه‌های اصلی افزایش تولید اکسیژن و کاهش دی‌اکسیدکربن هستند، می‌باشد. بانکداری سبز بانکداری بدون کاغذ، بدون سوخت و بدون اتلاف وقت و انرژی است و چنانچه اولویت اصلی مصرف‌کنندگان خدمات بانکی باشد، زمینه‌ساز ایجاد توسعه پایدار در کشور خواهد گردید. در این مقاله به مرور مقالات و تحقیقات پیشین در زمینه بانکداری سبز و اهمیت و جایگاه آن پرداخته شده است.

واژه‌های کلیدی

خدمات پولی و مالی، بانکداری سبز، مزیت رقابتی پایدار، بانکداری اخلاقی، بانکداری اینترنتی

مقدمه

شتاب افزایش نرخ تغییرات لحظه ای در تمامی زمینه ها در حال افزایش است. در این بین افزایش گازهای گلخانه ای، گرمایش زمین و تغییرات اقلیم به یکی از مهمترین و پیچیده ترین موضوعاتی که تمام کشورهای دنیا با آن روبرو هستند مبدل گردیده است هرچند کشورها بیشتر و بیش از گذشته روی پیشرفت اقتصادی بدون توجه به اثرات جانبی آن مانند تغییر اقلیم و گرمایش زمین خسارات جبران ناپذیر زیست محیطی، کشاورزی ناپایدار، بیکاری و فقر و دیگر آثار حاد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی متمرکز گردیده اند. در این میان بانکها نقش مهمی بین رشد و توسعه اقتصادی و حفاظت از منابع پایه و کاهش آثار مخرب زیست محیطی و همچنین توجه به رفاه عمومی جامعه ایفا می کنند. این نقش مهم همانا بانکداری سبز و توسعه مفاهیم این تفکر و پیاده سازی آن می باشد. بانکداری سبز به تلفیق فناوری و تحول در عادات رفتاری مرسوم در کسب و کارهای بانکی و تغییر در روندهای سنتی و ایجاد بستری جدید مبتنی بر نگرشی پایدار و در جهت حفظ منابع طبیعی توأم با توسعه و تحول میپردازد. در بانکداری سبز به صحت و سلامت محصولات و تطابق آنها با معیارهای زیست محیطی موکداً تاکید میگردد و با هدف کاهش هزینه ها به ترویج محصولاتی می پردازد که برای محیط زیست و جامعه سودمند است. بانکداری سبز با افزایش سطح آگاهی و دانش زیست محیطی افراد جامعه نگاه رایج آنان به محیط پیرامونشان را به درستی تغییر می دهد. نگاهی کوتاه به عملکرد بانکهای تراز اول جهانی، افق های نوینی از تفکرات کسب و کار مبتنی بر سبز بودن را بر ما می گشاید. بدین ترتیب با توسعه ظرفیتهای فکری و مدیریتی در عرصه کسب و کارها و از سوی دیگر اهمیت یافتن مسائل اخلاقی که ناشی از افزایش رقابت، درخواستهای مشتریان جامعه و فشارهای دولتها میباشند توجه به بانکداری سبز را با اهمیت تر نموده است، کسب و کارهای امروزی نسبت به مسائل پیرامون خود حساسیت بیشتری نشان داده و با دقت در این روندها مسئولیت بیشتری را عهده دار گردیده اند. بانکهای سبز نه تنها نیازمند یک فلسفه مبتنی بر بینش و نگرشی است که سازمان را در برابر جامعه مسئول میداند. بلکه نیازمند استراتژیهای موثر و کارآمد در این حوزه است استراتژیهایی که متاثر از تغییرات محیطی و در پاسخ به آن تهیه و تدوین می شوند. (حمیدی، غلامرضا، جوانمرد، مهدی ۱۳۹۴)

پس از جنگ جهانی دوم، بازسازی اقتصادهای آسیب دیده و ارتقای رشد اقتصادی با هدف بهبود سریع تر شاخصهای رفاهی، اهمیت روزافزونی یافت. در آن مقطع، منابع طبیعی و عوامل تولید به صورت نامحدود و محیط زیست نیز به عنوان مخزنی پایان ناپذیر، برای تغذیه برنامه های رشد شتابان اقتصادی فرض می شد. تحولات روی داده در دهه های بعد، از جمله افزایش سریع جمعیت جهانی و تشدید نیازهای مصرفی این تلقی از وضعیت محیط زیست و پایان ناپذیری منابع را تغییر داد، زیرا نه تنها اتباره منابع طبیعی به طور محسوسی رو به کاهش گذاشت، بلکه کیفیت محیط زیست طبیعی نیز تحت فشار قرار گرفت. از این رو، ضرورت توجه به سرمایه های طبیعی و ایجاد تناسب میان نرخ بهره برداری از محیط زیست با سرعت ترمیم و بازگشت آن با اقبال بالایی روبرو مفاهیمی نظیر اقتصاد سبز با اقتصاد دوستدار محیط زیست، رشد سبز و بانکداری سبز در دهه های اخیر مطرح و ورد توجه کشورها و سازمانهای منطقه ای و بین المللی قرار گرفت. (قدوسی جعفری، آمنه. کاظمی، سیده سمیه ۱۳۹۶)

صنعت بانکداری و الزامات زیست محیطی در ارتباط تنگاتنگ با یکدیگر می باشند. برای مثال بانک ها با اعطای وام به شرکتهای و نهادهای دولتی و خصوصی به منظور تأمین مالی فعالیتهایی که به ناچار بر روی محیط زیست اثر گذار می باشند، نقش فعالی را در بالا بردن استانداردهای زیست محیطی ایفا می کنند (ماهلک و پاتل ۲۰۱۲)^۱. همچنین با توجه به اهمیت فعالیت زیست محیطی در برخی از کشورهای توسعه یافته، یک بانک ممکن است مسئولیت قانونی مستقیم برای رفع آلودگی زیست محیطی داشته باشد که گاهی اوقات هزینه بازسازی و رفع آلودگی می تواند قابل توجه و در برخی مواقع حتی به نقطه ای بیش از اصل وام برسد. (کمبل و اسلاک ۲۰۱۱)^۲

عبارت "بانکداری سبز" به طور عام هر نوع فعالیت بانکها در جهت حفظ محیط زیست را شامل می شود. یک بانک سبز، اهداف، سیاستها، خط مشی ها، ارزشها، کارکنان، محیط کار، محصولات و خدمات، فعالیتهای پیشبردی، روابط، تکنولوژی، فرهنگ سازمانی، شاخصهای ارزیابی، پشتیبانی، قیمت گذاری و کیفیت سبز دارد. بدین ترتیب بانکها در بعد داخلی، فعالیت های بسیاری را در راستای استراتژیهای کلی سبز بودن رعایت می کنند. آنها در انتخاب بازار هدف به سبز بودن بازار و مشتریان و دادن خدمات و

¹ Mahalhk & patel

² Campbel & slak

محصولات سبز اهمیت می دهند. آنها فعالیت های بانکداری الکترونیک را از این منظر نیز می نگرند، کارکنانشان را برای پیگیری اهداف سبز آموزش می دهند و از فعالیت های گروهی، انجمنها و نوع آوری های آنها پشتیبانی می کنند. آنها همچنین به دنبال استفاده از تکنولوژی‌هایی هستند که ساختمان و شعب آنها را سبز نگه دارد. به عنوان مثال ساختمانهای خود را طوری طراحی می کنند تا بیشترین استفاده را از نور طبیعی داشته باشد. از تکنولوژی های پیشرفته برای سرمایه‌ش و گرمایش استفاده، کنند تا مصرف انرژی را به کمترین حد برسانند. آنها به شدت در مصرف کاغذ صرفه جویی کرده و در تلاشند تا روابط، اتوماسیون، پرونده ها و غیره را دیجیتالی کنند تا با این روش از قطع درختان بیشتر جلوگیری شود (رئیس، خانی زاده امیری و صومعه، ۱۳۹۴)

بانکداری

بانکداری به عنوان یک رشته فعالیتهای اقتصادی که ایجاد اعتبار می کند و امور مربوط به پرداختها و نقل و انتقال وجوه را تسهیل می نماید (ونوس و همکاران، ۱۳۸۱) خدماتی را شامل می شود که دارای دو ویژگی انحصاری می باشند:

۱- مسؤولیت امانت داری: اشاره به مسؤولیت سازمانهای خدماتی مالی در مدیریت نقدینگی مشتریان دارد و این که ضروری است این سازمانها توصیه های مالی مناسب به مشتریان ارائه دهند. در بازاریابی خدمات مالی در واقع مشتریان مجموعه ای از وعده ها را خریداری می کنند، شامل وعده های مؤسسه ی مالی برای مراقبت از پولهای مشتریان و رفاه مالی آنان. بنابراین جلب اعتماد و اطمینان افراد به وسیله مؤسسه مالی و کارکنان آن امری ضروری است.

۲- جریان دوطرفه اطلاعات: خدمات مالی صرفاً مربوط به خرید یک طرفه خدمت نمی شود، بلکه دربردارنده ی مجموعه ای منظم از تعاملات و مبادلات دوطرفه در طول زمان است. نمونه هایی از این تعاملات دوطرفه در خدمات بانکی عبارتند از صدور صورت حسابها، کنترل حسابها، مراجعه به شعب، استفاده از ماشینهای خودپرداز و غیره. این نوع معاملات دوسویه از طریق اطلاعات جمع آوری شده از مشتریان فرصتهای متوالی برای ایجاد سود فراهم می کند؛ فرصتهایی نظیر استفاده از انواع حسابها، پس انداز و اعطای وام، خرید کارتهای اعتباری و غیره (ونوس و همکاران، ۱۳۸۱)

بانکداری الکترونیک

در حقیقت میتوان گفت که پدیده بانکداری الکترونیکی از دستاوردهای تجارت الکترونیک محسوب میشود و با رشد روزافزون حجم تجارت الکترونیک در جهان و با توجه به نیاز تجارت به انجام عملیات بانکی آسان، سریع و دقیق، جهت نقل و انتقال منابع مالی، بانکداری الکترونیک نقش بسیار اساسی در تجارت الکترونیک دارد. بانکداری الکترونیک، اساساً به فراهم آوردن امکان دسترسی مشتریان به خدمات بانکی با استفاده از واسطه های ایمن و بدون حضور فیزیکی اطلاق میشود. (کهزادی، ۱۳۸۲)

بانکداری اخلاقی

بانکداری اخلاقی نوعی فعالیت بانکی است که علاوه بر داشتن اهداف متعارف نظام بانکی تلاش دارد با احترام به حقوق آحاد جامعه، حفظ ثبات نظام اجتماعی - اقتصادی، صیانت از محیط زیست و ارتقای سطح اعتماد و اطمینان عمومی به صنعت بانکداری به بهبود کیفیت زندگی افراد جامعه کمک نماید. این نوع بانکداری مفهومی است که از ورود آن به ادبیات متعارف بانکی مدت زمان زیادی نمی گذرد، اما به سرعت در حال رشد و توسعه در بعد نظری و اجتماعی بین بانک های جهان است (عیوضلو و قلیچ، ۱۳۹۱). اخلاق در بانکداری می تواند به عنوان درستکاری، بی طرفی، قابلیت اعتماد، سازگاری با مقررات بانکی و شفافیت تعریف شود (سفاکلی^۱، ۲۰۰۵). بانک اخلاقی برای رفاه اجتماعی فعالیت می کند و سرمایه خود را به پروژه های اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی اختصاص می دهد. بانک های اخلاقی با فعالیتهای خود فعالیتهای دوستدار محیط را تقویت می کنند و اقتصاد اجتماعی را ارتقا می بخشند. بانک های اخلاقی نیز آگاهی اجتماعی را در خصوص نقش پول و شکست اقتصاد بر مبنای سود به عنوان تنها هدف افزایش می دهند (فبیا^۲، ۲۰۱۲). بانکدارانی که به صورت اخلاقی عمل می کنند نه تنها در جهت رفع نیازهای مشتریان خود عمل

¹ Safakli

² Febea

می کنند، بلکه به بر آورده شدن نیازهای جامعه نیز کمک می کنند. این تعریف از بانکداری اخلاقی به معنای عمل خیریه نیست. این موضوع از این دیدگاه نشأت که نیکو کاری بخشی از زندگی و از اصول اساسی کارایی است (کلرک^۱، ۲۰۰۹)

یک بانک اخلاقی " پول کثیف " را که از فعالیتهای غیرقانونی به دست می آید نمی پذیرد. هدف از فعالیت بانک اخلاقی داشتن همزمان تأثیر مثبت بر سطح اجتماعی، محیطی و اقتصادی است. به این دلیل، یک بانک اخلاقی با هدف دستیابی به سود اجتماعی، محیطی و فرهنگی سرمایه خود را به فعالیت های وابسته به اقتصاد اجتماعی^۴ اختصاص می دهد. این هدف محقق نمی شود مگر با حمایت از سازمانهای غیر انتفاعی که در جهت ارتقای اجتماعی، زیست محیطی و اقتصادی و نیز حمایت از بخش های (اقتدار) ضعیف تر جامعه فعالیت می کنند (بابایی، ۱۳۹۱)

بازاریابی سبز

پلونسکی بازاریابی سبز را چنین تعریف می کند: بازاریابی سبز یا محیطی شامل تمام فعالیت هایی است که برای ایجاد و تسهیل مبادلات به منظور ارضای نیازها و خواسته های بشری طراحی می شود، به طوری که این ارضاء نیازها و خواسته ها حداقل اثرات مضر و مخرب بر محیط زیست باشند. همچنین در مورد محصولات سبز که زیر مجموعه بازاریابی سبز است (پلونسکی^۲، ۲۰۰۱) می توان گفت محصولات هستند که از نظر اکولوژیک کمتر مضرند. خدمات؛ شامل فعالیت ها با مزایایی است که لزوما نامحسوس است و بدون اینکه به مالکیت چیزی بیانجامد از یک طرف به طرف دیگر عرضه می شوند. بازاریابان باید تلاش کنند راههایی را برای محسوس کردن هر چه بیشتر خدمات و افزایش بهره وری ارائه کنندگان خدمات پیدا کنند. همچنین، مشتریان در بررسی خدمات بر سرویس و مزایا و بهره وری هایی که می خواهند توجه بسیار دارد (کاتلر^۳، ۱۳۸۵)

مبانی نظری پژوهش:

بانکداری سبز در فرآیند جهانی سازی و رشد شتابان کشورها، عوامل مخرب محیط زیست به دلیل افزایش تولید آلودگی و اثرات جانبی منفی ایجاد شده به واسطه رشد بیش از حد صنایع و بنگاه ها به حد نگران کننده ای رسیده است. گرم شدن کره زمین، از دست رفتن بخش عمده ای از ذخایر یخ قطبها تغییرات الگوی بارش و کمبود آب، تغییرات شدید اقلیمی، از بین رفتن جنگل ها و وقوع مکرر مشکلات زیست محیطی نظیر سیلابها، از جمله تبعات و آثار جانبی تخریب محیط زیست است. رشد و گسترش صنعت بانکداری همچون صنایع دیگر، می تواند موجب تشدید روند افزایشی تولید گازهای گلخانه ای و عوامل دیگر مؤثر بر گرم شدن زمین شود؛ بنابراین، دولتها برای کاهش چنین تهدیدی تا جای ممکن به پیش رفته اند و با طرح " بانکداری سبز " به دنبال کاهش اثرات جانبی منفی ایجاد شده توسط این صنعت بر وضعیت محیط زیست هستند. صنعت بانکداری، رشد و توسعه اقتصادی را از نظر کمیت و کیفیت تحت تأثیر قرار داده و به تغییر در چگونگی رشد اقتصادی منجر می شود. از این رو، بخش بانکی نقش حیاتی را در ارتقای سطح پایداری زیست محیطی و مسئولیت اجتماعی سرمایه گذاری بازی می کند. بانکها، به خودی خود آلوده کننده محیط زیست نیستند، اما به طور معمول در ارتباط بانکی با برخی از پروژه های سرمایه گذاری / شرکتی که ممکن است در آینده آلوده کننده باشند قرار دارند. از این رو، بخش بانکداری در دهه اخیر تلاش می کند در جهت ارتقای پایداری زیست محیطی و بهبود مسئولیت پذیری اجتماعی ایفای نقش کند. این نوع بانکداری با عنوان " بانکداری سبز " مطرح می شود (جعفری قدوسی، آمنه کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

عامل مهم رشد و ابقای هر سازمان تولیدی یا خدماتی در محیط پرتلاطم و رقابتی امروز، مشتریان سازمان و وفاداری آنها است. و در سالهای اخیر، رقابت در بازار خدمات بانکی چه در سطح ملی و چه در سطح بین المللی افزایش یافته است و هر بانکی تلاش می کند تا جایگاه خود را در بین سایر بانکها ارتقا دهد. پیدایش بانک های خصوصی، موسسه های مالی و اعتباری و افزایش سطح آگاهیها و

¹ Clerck

² Polinsky

³ Catler

دانش مشتریان و به تبع آن افزایش سطح انتظارات و خواسته های آنان از سیستم بانکی، بانک ها را با چالش جدی روبه رو ساخته و موجب ورود سیستم بانکی کشور به مرحله نوینی شده است. تا آنجا که بانکهای دیگر، بدون توسعه و پیشرفت و بدون واکنش مناسب و پاسخ آگاهانه به شرایط متحول و پویای محیطی قادر به ادامه حیات نخواهند بود. در واقع بانک ها، نهادهای مالی هستند که ضمن جمع آوری دارایی ها از منابع گوناگون، آنها را در اختیار بخشهایی قرار می دهند که به نقدینگی نیاز دارند. از این رو، شریان حیاتی هر کشور محسوب می شوند. به موازات ورود بانک های خصوصی به بازارهای مالی، تقاضا برای انواع خدمات بانکی نیز افزایش چشمگیری یافته است. بانک ها برای ربودن گوی سبقت از یکدیگر و جذب مشتری بیشتر در جهت افزایش سهم بازار و سودآوری به دنبال استفاده از انواع روش ها و تکنولوژیهای پیشرفته برای ارائه خدماتی هرچه بهتر و توین تر به مشتریان خود هستند. این تحولات و توسعه های چشمگیر اقتصادی و اجتماعی از یک طرف و مصرف بی رویه مواد اولیه از طرف دیگر، مشکلات زیادی را بر سر راه مدیریت محیط زیست قرار داده است. در چنین شرایطی، پیش از هر زمان دیگر انسان نیازمند مدیریت محیط زیست و هماهنگی و تمرکز بر توسعه در صنایع گوناگون است تا زندگی او از جنبه های مختلف ارتقا یابد و پیشرفت تکنولوژی به تخریب بیشتر محیط زیست منجر نشود (خیری، بهرام و همکاران ۱۳۹۱)

صنعت بانکداری به دلیل مصرف بالای انرژی و حجم انبوه صورت حسابهای کاغذی یکی از مهمترین صنایع افزایش دهنده دمای محیط زیست است و این صنعت امروزه می کوشد تا با به حداقل رساندن اثرات منفی عملیات خود بر محیط زیست پایداری خود را افزایش دهد؛ بنابراین نیازمند ایجاد نوآوری هایی است که در راستای حفظ منافع محیط زیست باشد. اکنون این سوال مطرح است که بانک ها چه کاری باید انجام دهند تا از تجهیزات خود، از نظر مصرف انرژی، استفاده مطلوب تری بکنند و پیشرفت تکنولوژی چه نقشی در حمایت از محیط زیست یا به عبارتی محصولات سبز مثل صورت حسابهای بدون کاغذ بانکی ایفا می کند؟ (صالحی، ۱۳۸۸)

بازاریابی سبز، نوعی فعالیت اقتصادی است که در آن بر لزوم صحت و سلامت محصولات و تطابق آن با معیارهای زیست محیطی، موکداً تأکید می شود. فعالیتی که درصدد است؛ سطح آگاهی و دانش زیست محیطی آحاد جامعه را ارتقاء بخشیده و نگاه رایج آنان به محیط پیرامونشان را به درستی تغییر دهد (معظمی گودرزی، محسن ۱۳۹۳). براین اساس، بانکها سالانه منابعی را به منظور بازاریابی، آموزش و بسترسازی مناسب جهت استقرار بانکداری اینترنتی، همراه، پیامکی، برخط و نیز راه اندازی باچه های *Atm Cdm* و توزیع پایانه های فروشگاهی (pos) اختصاص می دهند. همچنین میتوان خدمات دیگری را که بانکها در مسیر بازاریابی سبز بدان میپردازند بشرح ذیل برشمرد پرداختهای اتوماتیک و امکان ارسال چکها با ایمیل و عکس صورتحساب های الکترونیکی، معرفی و ارائه محصولات جدید از کانالهای الکترونیکی، گزارشات الکترونیکی و اینترنتی برای مشتریان پیشنهاد و کمک به ارتقاء شرکتهایی که بر روی فعالیت های سبز متمرکز باشند. پیشنهاد خطهای اعتباری ویژه و تسهیلات به مالکان برای بهبود امکانات ملک در جهت حداقل رسانی اثرات بر محیط زیست و نیز جلوگیری از اتلاف انرژی های مورد استفاده در ساختمانهای آنها پیشنهاد کارت های اعتباری که کارمزد آنها به موسسات فعال در زمینه حمایت از محیط زیست پرداخت می شود. تخصیص تسهیلات به شرکت ها و صنایع مختلف حامی تغییرات مناسب و بهبود امکانات حداقل کننده اثرات تخریبی بر محیط زیست (حمیدی، غلامرضا، جوانمرد، مهدی ۱۳۹۴)

امروزه نوآوری محصولات و خدمات ابزار مهمی برای بقای سازمان است و به منزله سلاحی برای برقراری مزیت رقابتی به شمار می رود. عملکرد نوآوری محصول سبز می تواند به سازمانها در جهت اصلاح موقعیت سازمان و پشبرد آن در محیط رقابتی کمک کند. وگنر (۲۰۰۵)، به این نکته رسیده است که تمرکز روی اصلاحات عملکرد محیطی در قالب کاهش پیامدهای نامطلوب تولید محصول، در مواردی که به عملکرد محیطی توجه نمی شد با احتمال کمتری موجب ایجاد تاثیر مثبت بر عملکرد اقتصادی می شود. با این حال، بحث روی این مساله است که آیا طراحی خدمات سبز واقعا عامل اصلاح عملکرد اقتصادی می شود یا نه؟ (Ru - Jen Lin et al ۲۰۱۲)

طراحی ضعیف محصول و استانداردهای محیطی کشورهای در حال توسعه، می تواند موضوعات مربوط به تولید مواد زائد را به مشکلات جدی در آینده تبدیل کند. (Greenpeace ۲۰۰۵)

بانکداری مجازی جهان در حال مجازی تر شدن است. بانک های مجازی هم، در سطح جهانی رو به رشدند و امکان انتخاب و انعطاف بیشتری به مشتری داده اند. بانک مجازی (که با نام بانک الکترونیکی نیز شناخته می شود) بانکی مانند سایر بانک ها است، با این مزیت که قادر است خدمات خود به مشتریانش را به جای شعبه های فیزیکی در فضای مجازی مانند اینترنت ارائه کند. بانک های مجازی / الکترونیکی نسل جدید و رو به رشد بانک ها هستند و روش های جدیدی در ارائه خدمات بانکی ارائه می کنند که می

تواند هم هزینه ها و اتلاف وقت مشتریان را به طور چشمگیری کاهش دهد و هم تنوع و کیفیت خدمات ارائه شده را افزایش دهد. در بانک مجازی شما پوالتان را راحت تر مدیریت می کنید، نفع بیشتری می برید و در ازای خدمات متنوع تر هزینه کمتری می پردازید. بانک مجازی این امکان را به شما می دهد که بتوانید از روی مبل راحتی منزل، پشت میز کار و یا هنگام سفر، در نیمه شب یا روزهای تعطیل که بانک های رایج تعطیل اند و با در دسترس نیستند، عملیات بانکی خود را پیگیری کنید. بانک مجازی بانکی ۲۴ ساعته و «همیشه باز» است که با بهره گیری از فرصت ها و امکانات جهان مجازی و روش های نوین بانکداری، بدون نیاز به شعبه های فیزیکی خدمات خود را «همه وقت»، «همه جا» و به صورت برخط (Online) به مشتریان ارائه می دهد، بانکداری مجازی ضمن کمک به کاهش ترافیک و آلودگی هوا و حفظ محیط زیست، موجب صرفه جویی در هزینه های مشتری و بانک، کاهش نرخ تسهیلات بانکی و افزایش آرامش و آسایش مشتریان می شود. بانک مجازی نه تنها چابکی بیشتری در ارائه خدمات جدید و شخصی سازی شده به مشتریان دارد بلکه برای مشتریان، کارکنان و سهام داران خود نیز مزایای ویژه و اختصاصی به ارمغان می آورد (فرشید بلوری ۹۳)

بانکها برای اینکه طراحی و ارائه محصولات و خدماتشان در راستای بانکداری سبز باشد پس از تعیین استراتژی باید به طراحی فرایندهای سبز همروند با محصولات و خدماتشان بپردازند؛ هر چند بانکها برای ارائه خدمات و بالابردن سطح دسترسی مشتریان کانالهای مختلفی چون موبایل بانک، اینترنت بانک، خودپرداز، ساتنا، پایا و ... را در اختیار دارند اما برای ارائه خدمات محصولاتشان در راستای بانکداری سبز ملزم به رعایت و استفاده از چهار رکن اصلی و کلی ذیل می باشند. (احسان باقری، ۹۳)

۱- طراحی فرایندهای سبز ۳- خدمات و محصولات سبز ۳- استراتژیهای بانکداری سبز ۴- دیگر فعالیتهای بانکداری سبز
بانکداری سبز عرصه خلق مزیت های رقابتی بانکها و اغلب بنگاههای اقتصادی برای بقاء در عرصه رقابت ناچار از خلق روشها و مزیت هایی میباشند که بواسطه آنها بتوانند کالا و یا خدمات خود را به اقشار بیشتری از جامعه ارائه و از این رهگذر به سودآوری و تولید پول برای صاحبان سهام دست یابند هرچند این واقعیت در اوئل شکل گیری نظامهای مالی و بانکی منعطف نبوده و تنها زمینه های خاصی از فعالیت مورد توجه و علاقه بانکها بوده و این باعث میگردد تا سرمایه های خرد کمتر جذب این زمینه ها گردیده و کسب و کار آنها رونق خاصی نداشته باشد. اما با گسترش فرهنگ و پیشرفتهای خارق العاده تکنولوژی و ارائه رویکردهای نوین عرصه خدمات بانکداری که حتی برای کوچکترین سرمایه های موجود نیز طراحی و برنامه ریزی ارائه گردیده باعث ایجاد و عرضه مزیت های نوینی در این عرصه گردیده است. تا جائیکه در سالهای اخیر بانکها با اتکاء به پیشرفتهای فناوری اطلاعات حتی پا را فراتر نهاده و در سرمایه گذاریهای اکوسیستم مانند تولید آب، کاهش گازهای گلخانه ای، شیوه های نوین تولید انرژی و ... شرکت نموده و دیدگاه جدیدی برای گسترش خدمات خود ارائه نموده اند. ذیلاً به برخی از زمینه سازیهای انجام گرفته توسط بانکها در این خصوص پرداخته میشود. (حمیدی غلامرضا، جوانمرد مهدی ۱۳۹۴)

یکی از وجوه بانکداری سبز توجه به ملاحظات محیط زیستی در ارزیابی درخواستهای تأمین مالی و احراز سازگاری پروژه ها با الزامات محیط زیستی منطقه است. از جمله مصادیق این رویکرد در فعالیتهای بانکی می توان به موارد زیر اشاره کرد: تأمین وام سبز برای ترویج انرژی خورشیدی، کارخانه ها و تجهیزات بیوگاز، تصفیه فاضلاب و شیوه های دیگر تولیدی متضمن صرفه جویی انرژی، پذیرش مسئولیت اجتماعی برای حمایت از اقدامات همسو با پایداری محیط زیست در اصول حاکمیت شرکتی بانکها. بر این اساس، اصول حاکمیت شرکتی بنگاه ها و بانک ها باید تأمین کننده منافع جمعی و اجتماعی، علاوه بر منافع صاحبان سهام و ذی نفعان خصوصی باشد. بخشی از این تحلیل، قائل شدن به مسئولیت بانک ها در مقابل آثار اجتماعی (و محیط زیستی) تصمیمات اتخاذ شده در هنگام اعطای وام بانکی است. بنابراین، مشاهده می شود که اگر چه فعالیتهای بانکداری به طور مستقیم به محیط زیست مرتبط نمی شود، اما اثرات جانبی فعالیتهای بانکی و مشتریان بر محیط زیست قابل توجه است. در نتیجه، بانک ها باید آن دسته از محصولات، فرایندها و فناوری هایی را که به میزان قابل توجهی رد پای کربن در محیط زیست را کاهش می دهد، تقویت کنند. (جعفری قدوسی آمنه، کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

به طور کلی، صنعت بانکداری چهار دوره را پشت سر گذاشته است. استفاده از مسکوکات، سیستمهای پرداخت کاغذی نظیر چک، سیستمهای پرداخت الکترونیکی نظیر کارتها و نهایتاً پایگاههای اطلاعاتی تحت شبکه ی اینترنت، مراحل است که سیستمهای پرداخت در بانکداری طی کرده اند. امروزه اکثر کشورها در دوره سوم و چهارم به سر میبرند؛ به این معنی که بخش اعظم فعالیتهای بانکداری از طریق سیستمهای الکترونیکی و اینترنتی صورت میگردد. دلیل این امر به افزایش روزافزون تجارت الکترونیک و به کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات مربوط میشود. از این رو، همگام با گسترش حجم تجارت الکترونیکی جهانی، نهادهای پولی و

مالی نیز به منظور پشتیبانی و تسهیل تجارت الکترونیک، به طور گسترده‌ای به استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات روی آورده‌اند. در نتیجه طی چند دهه ی اخیر سیستم‌های پرداخت الکترونیکی به تدریج در حال جایگزینی با سیستم سنتی میباشند. در این میان بانکها نیز با حرکت به سوی بانکداری الکترونیک و عرضه ی خدمات مالی جدید، نقش قابل توجهی در افزایش حجم تجارت الکترونیکی داشته‌اند. (کهزادی، ۱۳۸۰)

بانکداری الکترونیکی، کلیه خدمات بانکی را بصورت الکترونیکی و از طریق واسطه ارائه می دهد و نیاز به حضور فیزیکی مشتری در بانک را مرتفع می سازد. بانکداری الکترونیکی، خدماتی چون اطلاعات حساب و استعلام آن، حواله یا انتقال وجوه بین حساب ها، سپرده گذاری، تبدیل ارز و پرداخت صورتحساب آب، برق و ... را بصورت فهرست بندی و زمان بندی شده در اختیار مشتری قرار می دهد. بانکداری الکترونیکی مزایای بسیاری چون افزایش مشتری و پایین آمدن هزینه معاملات بانکی را به دنبال دارد و در ضمن بانک ها می توانند از این طریق، خدمات را با کارایی بیشتر و با هزینه های پایین تری ارائه داده و به حفظ و افزایش سهم بازار خود بپردازند. (سعیدی، ۲۰۰۳)

عبارت بانکداری سبز، از سال ۱۹۷۰ با بحث در مورد بانکداری و بازاریابی اکولوژیک برای نخستین بار مطرح شد و همزمان با تمرکز بر توسعه پایدار در دهه ۱۹۹۰، جنبه های انسانی و مرتبط با محیط زیست آن به ویژه با تمرکز بر نیازهای نسلهای آینده تقویت شد. انجمن بانک های هند (۲۰۱۴)، بانک سبز را مشابه یک بانک عادی تعریف می کند که در عین حال، تمام عوامل و ابعاد اجتماعی و زیست محیطی / اکولوژیک را با هدف حفاظت از محیط زیست و حفظ منابع طبیعی در عملیات خود در نظر می گیرد. افزون بر این، از بانک سبز به عنوان بانک اخلاقی یا "بانک پایدار" نیز یاد می شود. همچنین، بانکداری سبز محصولات سبز خلاقانه و فعالیتهای پشتیبانی که برای محیط - زیست خطرناک نبوده و به حفظ آن کمک می کند، ارائه میدهد. بانکداری سبز یکی از فعالیت های بانکی است که روی عوامل زیست محیطی اقتصادی جامعه با هدف حفاظت از محیط زیست و منابع طبیعی تمرکز دارد. (nath,et al2014)

به منظور تحقق هدف بانکهای سبز لازم است پیشرفتهای فنی و عملیاتی بانک ها به سوی کاهش استفاده از کاغذ و مشتقات طبیعی هدف گذاری و برای تغییر عادات مشتریان در فعالیت های بانکی برنامه ریزی شود. این به معنی ارتقای فعالیتهای دوستدار محیط زیست و کاهش رد پای کربن در عملیات جاری بانک هاست. این شیوه تفکر هوشمندانه و فعال با چشم اندازی به پایداری وضعیت آتی محیط زیست، به پیگیری اهداف توسعه پایدار در درازمدت نیز منجر می شود. (جعفری قدوسی، آمنه. کاظمی، سیده سمیه ۱۳۹۶)

پدیده بانکداری الکترونیکی یکی از دستاوردهای تجارت الکترونیکی محسوب می شود. با رشد روزافزون حجم تجارت الکترونیکی در جهان و با توجه به نیاز تجارت به انجام عملیات بانکی جهت نقل و انتقال منابع مالی بانکداری الکترونیکی نقش بسیار اساسی در تجارت الکترونیکی یافته است. به صورت کلی، بانکداری الکترونیکی به معنای ارائه کلیه خدمات بانکی از جمله نقل و انتقال منابع از طریق یک شبکه ارتباط عمومی و قابل دسترس رایانه ای می باشد. یکی از ابعاد تحولات قرن جدید، تغییرات عمیقی است که در روابط اقتصادی میان افراد، شرکتهای و دولت ها به وجود آمده است. در این میان مبادلات تجاری به سرعتی از حالت سنتی خود که عمدتاً مبتنی بر مبادلات اسناد کاغذی بوده است خارج و به سوی انجام مبادلات از طریق بهره گیری از سیستم های مبتنی بر اطلاعات الکترونیکی پیش آمده است و در نتیجه تجارت الکترونیکی با افزایش سرعت، کارایی، بهره وری و کاهش هزینه های تجاری، عرصه جدیدی را در فرایندهای تجاری گشوده است. مطابق برآوردهای به عمل آمده از میزان حدود هفت هزار میلیارد دلار ارزش صادرات جهانی کالا و خدمات، پانصد میلیارد دلار صرف تهیه و مبادله اسناد مربوطه می گردد. به عبارت دیگر حدود ۷ درصد ارزش مبادلات جهانی را هزینه تهیه و مبادله اسناد تشکیل می دهد. با الکترونیکی شدن این مبادلات، هزینه تهیه و مبادله اسناد به شدت کاهش خواهد یافت. برآوردهای انجام شده نشان می دهد که کشورها ی مختلف جهان توانسته اند با بهره گیری از تجارت الکترونیک به جای روشهای سنتی مبتنی بر کاغذ، صرفه جویی بسیار زیادی در فعالیتهای مختلف تجاری خود حاصل کنند. یکی از مهمترین بسترهای اقتصادی مورد نیاز برای امکان پذیر شدن تجارت الکترونیک، وجود یک سیستم انتقال الکترونیکی وجوه است

فریبا ابراهیمی: مروری بر ارائه خدمات پولی و مالی بانکها در بستر بانکداری سبز

بطوریکه در این سیستم پس از سفارش کالا یا خدمات بین فروشنده و مشتری، امکان انتقال وجه بین حساب مشتری و فروشنده بصورت الکترونیکی، امکان پذیر گردد. تجارت الکترونیکی زمانی معنا دارد که بتوان کالایی را بصورت الکترونیکی جستجو کرد و بصورت الکترونیکی سفارش داد و وجه آن را به صورت الکترونیکی پرداخت کرد. (قاسمی، ۱۳۸۷)

وجوه تمایز بانکداری اخلاقی و بانکداری متعارف

بانک های متعارف عمدتاً سودمحور بوده و از محل دریافت سود و انواع کارمزدها بسیاری از هزینه های خود را پوشش می دهند، در حالی که بانک های اخلاقی بر پایه ترویج وجوه اخلاقی، انسانی و اجتماعی برپا شده اند، گرچه در کنار این هدف عمده سود متعارف و عادلانه ای را نیز مدنظر دارند. - بانک های متعارف بی توجه به عواقب و عوارض پرداخت بسیاری از وام ها و بی هیچ دقت نظری نسبت به تأثیرات مخرب انجام بسیاری از فعالیت های مالی خود صرفاً جنبه کاربردی تجهیز و تخصیص منابع را در دستور کار دارند، اما بانک های اخلاقی به آن دسته از افراد حقیقی و حقوقی وام اعطا می نمایند که پروژه های آنان در جهت اهداف بشردوستانه، احیای محیط زیست، افزایش سطح کیفی رفاه و امنیت در جامعه و مواردی از این دست باشد. - بانک های متعارف بعضاً با هدف حفظ با ارتقای جایگاه خود در شرایط مالی بسیار چالشی و رقابتی فعلی مبادرت به اتخاذ روشهای تامین مالی غیرمسئولانه و بسیار مخاطره آمیز می نمایند. در حالی که بانک های اخلاقی طی بحران مالی اخیر به خوبی اثبات نمودند که چگونه با چنین روش های صحیح در فرایندهای تأمین مالی و اعطای وام می توان در عرصه مالی و اقتصادی و به شیوه های ایمن و پایدار پیشرو بود. (بابایی، ۱۳۹۱)

اهداف بانکداری اخلاقی انجام فعالیتهای مفید با استفاده از منابع بانکی، سرمایه گذاری و تأمین مالی پروژه های پایدار، سرمایه گذاری در بخش حقیقی اقتصاد، پرهیز از اقداماتی که منجر به آسیب رسانی اقتصادی اجتماعی به جامعه می شود، کمک به حفظ ثبات بازارهای مالی و زمینه سازی توسعه اقتصادی کشور، سرمایه گذاری و اعطای وام به تجارتهای اجتماعی و نهادهای سازمانهای فرهنگی، ارائه بهترین خدمات و جلب رضایت مشتریان و حفاظت از حقوق و منافع آنان، رعایت حقوق و منافع کارکنان نظام بانکی، حفاظت از اعتبار و شهرت نظام بانکی، ساماندهی اعطای تسهیلات در راستای کاهش فقر و شکاف طبقاتی و حفاظت از محیط زیست از اهداف بانکداری اخلاقی به شمار می روند (عیوضلو و قلیچ، ۱۳۹۱)

طراحی فرآیندهای درون بانکها در راستای حفظ محیط زیست رعایت ملاحظات زیست محیطی در طراحی ساختمان و تدبیر امور داخلی بانکها، توجه به رویه ها و راهکارهای عملیاتی که کمترین مصرف انرژی و منابع طبیعی را به دنبال دارد، تعبیر دیگری از است. مهمترین رویه ها و راهکارهای عملیاتی عبارت است از: اتوماسیون فرآیندهای داخلی و به اشتراک گذاری فایل ها و پست های الکترونیکی به جای بانکداری سبز یادداشتهای کاغذی، استفاده از ارتباط های برخط و برگزاری ویدئو کنفرانس به جای سفرهای فردی و جلسات حضوری، استفاده از کارتهای بانکی قابل تجزیه و بازگشت به محیط زیست، استفاده بهینه و حداکثری از لوازم التحریر، کاغذ و ملزومات اداری دیگر، استفاده حداکثری از روشنایی روز به جای نور مصنوعی و هواسازی مناسب به جای سیستمهای تهویه مطبوع، استفاده از لامپهای کم مصرف، گازسوز کردن خودروی بانکها و استفاده از تجهیزات الکترونیکی کارا در مصرف انرژی. (جعفری قدوسی، آمنه، کاظمی، سیده سمیه ۱۳۹۶)

شعب سبز لزوماً باید حائز وجوه مشخصه ای باشند که از آن جمله می توان به این موارد اشاره نمود: طراحی ساختمان بنحویکه بتوان استفاده از اثری را بطور چشمگیری در آن بهینه نمود، استفاده حداکثری از نور طبیعی و انرژی های تجدید پذیر (شعب مجهز به سیستم خورشیدی)، استفاده از لامپ های کم مصرف و سایر تجهیزات مشابه به منظور صرفه جویی در مصرف انرژی، مصرف بهینه آب و برق، استفاده از کاغذها و تجهیزات بازیافتی (مانند انواع مواد مصرفی چاپگر)، بسترسازی مناسب جهت استفاده گسترده از خدمات بانکداری الکترونیک، ارائه راهکارهای موثر جهت انجام خدمات مورد نیاز مشتریان و کاهش حضور فیزیکی، بهینه سازی روال

های اجرایی جهت انجام عملیات در حداقل زمان ممکن و ... (حمیدی، غلامرضا، جوانمرد، مهدی ۱۳۹۴)

بنابراین، بانک‌ها باید برای تأمین مالی پروژه‌ها جنبه‌های مختلفی را مد نظر قرار دهند؛ یکی از جنبه‌های مورد توجه، تجزیه و تحلیل پروژه از نظر مقیاس و میزان اثرات زیست محیطی است. از این رو پروژه باید بر اساس اثرات بالقوه مثبت و منفی زیست محیطی ارزیابی شده و پس از آن با شرایط عدم وجود پروژه مقایسه شود. می‌بایست ارزیابی اثرات زیست محیطی هر پروژه وجود داشته باشد تا به اقدامات لازم برای جلوگیری، حداقل سازی و کاهش تأثیر منفی زیست محیطی پیش از تأمین مالی پروژه توصیه شود، همچنین، در هنگام سرمایه‌گذاری و یا تأمین مالی پروژه‌ها، مؤسسات مالی باید مسائل حساسی مانند گروه‌های آسیب پذیر را بررسی کرده و پروژه‌ها را از نظر مناطق سازگار با محیط زیست از جمله تالاب‌ها، جنگل‌ها، مراتع و زیستگاه‌های دیگر طبیعی بررسی کنند؛ همچنین، بانک‌ها باید حق بازرسی اموال و حسابرسی زیست محیطی به منظور اعطای تسهیلات را داشته باشند. در طول اجرا و بهره‌برداری از پروژه بانک‌ها بایستی حق بازرسی فیزیکی از تولید، منابع، آموزش و پشتیبانی، مسئولیت زیست محیطی، برنامه‌های حسابرسی و موارد دیگر را داشته باشند (جعفری قدوسی آمنه، کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

بانک‌های سبز جهت اجرای موفق استراتژیهای خود از تاکتیک‌هایی استفاده مینمایند که میتوان بطور کلی آنها را به دو دسته ذیل تقسیم نمود (فیروزه بابائی، ۱۳۹۳)

۱- الزامات یک بانک بعنوان جزئی از جامعه جهت توسعه فرایند بانکداری سبز. یک بانک سبز اهداف، سیاستها و خط مشی، شاخصهای ارزیابی، محیط کار، محصولات و خدمات، فعالیتهای پیشبردی، روابط، ارزش‌ها، تکنولوژی، فرهنگ سازمانی، قیمت گذاری، پشتیبانی، کیفیت و ... سبز دارد بانکها در بعد داخلی فعالیتهای بسیاری را در راستای استراتژیهای کلی سبز بودن رعایت می‌کنند. بانکها به ارائه خدمات و محصولات سبز اهمیت فعالیتهای بانکداری الکترونیک را از این منظر نیز می‌نگرند و در انتخاب بازار هدف به سبز بودن بازار و مشتریان اهمیت می‌دهند، کارکنانشان را برای پیگیری اهداف سبز آموزش می‌دهند و از فعالیتهای گروهی انجمن‌ها و ابتکارات آنها پشتیبانی می‌کنند همچنین بدنبال استفاده از تکنولوژیهای هستند که ساختمان و شعب آنها را سبز نگه دارد، مصرف کاغذ را به حداقل ممکن میرسانند، تا حد ممکن از تجهیزات بازیافتی استفاده مینمایند، اتوماسیون اداری را بشدت در دستور کار قرار داده و سعی بر دیجیتالی نمودن کلیه اسناد خود دارند، در طراحی شعب و ساختمانهای خود المانها و تجهیزات را بگونه ای خریداری مینمایند تا بهترین استفاده از انرژی را صورت دهند، در اصول طراحی و معماری با استفاده از تکنیکهای نوین سعی در کمترین میزان اتلاف انرژی را دارند. انتخاب با تقویت فرهنگ سازمانی پیشرو در عرصه صرفه جویی و عدم تولید زباله و استفاده مجدد از منابع را ترویج و تقویت می‌نمایند شاخصهای ارزیابی مالی نیز برای سنجش میزان تحقق استراتژیها در این حوزه نیز منطبق با اصول بانکداری سبز به روز شده اند تا جائیکه بساری از بانکها شاخص های ریسک محیطی را تعریف و در تمامی محاسبات خود آن را لحاظ می‌نمایند. فعالیتهای پیشبردی نیز که تأثیر بسزایی بر فرهنگ جامعه دارند از طریق ایجاد تصویر یک بانک سبز، توجه و علاقه مشتریان را به استفاده از محصولات و خدمات سبز تشویق میکنند.

۲- بستر سازی بانکها جهت توسعه سایر بخشهای جامعه که چنین رویکردی را هدفگذاری نموده اند. در این بخش نیز بانکها خدمات فراوانی در جهت حمایت از کسب و کارهای سبز ارائه و در کارنامه خود دارند حمایت مادی و معنوی از طرحهای کارآفرینانه، راه اندازی انجمن های فعال، مراقبت و حمایت از یک گونه در حال انقراض با حفاظت از مناطق خاص، همایش‌ها و برنامه‌های ترویجی و آموزشی، اعطای وام با سرمایه گذاری در بخش زیست توده‌ها، افزایش کارایی در استفاده از منابع طبیعی کاهش در انتشار گازهای گلخانه ای استفاده از انرژی های پاک و ... بطور مدون دارند از سوی دیگر بانکهای سبز در تأمین مالی طرحهای سبز با طرحهایی که بطور غیر مستقیم بر محیط زیست انسانی اثر دارند بسیار فعال هستند و حتی بعضی از بانکها پارا فرائر نهاده و اقدام به ارائه مشاوره های تخصصی در این حوزه می‌نمایند. کارنامه بانکها نشان می‌دهد آنها در پروژههای مربوط به آب سالم انرژیهای تو کاهش گازهای گلخانه ای، بازیافت و ... سرمایه گذاریهای فراوانی انجام داده و ضمن تنوع بخشیدن به پرتفوی خود از بازده های مناسبی نیز برخوردار شده اند.

تحقق بانکداری سبز در تخصیص منابع بانکی

تأمین مالی پایدار اصلاح شیوه تخصیص منابع در بانک‌ها منطبق با اصول توسعه پایدار است به عبارت دیگر الگویی است برای استفاده و مصرف منابع جهت حصول نیازهای بشر و همزمان حفظ محیط طبیعی است به گونه ای که نیازهای بشر نه تنها در زمان حاضر قابل

احصاء باشند بلکه در آینده نامتناهی نیز بتوان آنها را تأمین نمود. مباحث اصلی اقتصاد سبز و توسعه پایدار در زمینه های مصرف پایدار و تولید پایدار مطرح می شود. تولید و مصرف پایدار استفاده از کالاهای و خدمات در جهت نیازهای اساسی و بهبود کیفیت زندگی است و مادامی که استفاده از منابع طبیعی و مواد سمی و تولید ضایعات و آلاینده ها را در طول عمر حداقل می کند احتیاجات نسل های بعدی را نیز به مخاطره نیاندازد. " تولید و مصرف پایدار فعالیت های اقتصادی، دولت، جوامع و خانوارها را دربر می گیرد تا کیفیت های محیطی را در تولید کارا و بکارگیری منابع طبیعی، حداقل سازی ضایعات، و بهینه سازی محصولات و خدمات مد نظر قرار دهند. تاکید تولید پایدار در سمت عرضه قرار دارد و از این لحاظ شاخص های تولید پایدار به بخش تخصیص منابع بانکی به سرمایه گذاری ها قابل تعمیم است. علیرغم تلاش زیادی که در سطح بین المللی برای تعریف و اعمال روشهایی برای سرمایه گذاری پایدار صورت گرفته است ولی هنوز استانداردهای مشخصی برای سرمایه گذاری پایدار نگردیده است، هر چند معیارهایی برای تولید و مصرف پایدار تدوین شده است. با توجه به اینکه شیوه های تأمین معین و تخصیص منابع مالی از مهمترین ارکان تمام پروژه های سرمایه گذاری است و این شیوه ها غالباً از طریق بانک ها متحقق می شوند لذا باید هنگام تخصیص منابع به مفاهیم سرمایه گذاری پایدار توجه نمود، بخش توسعه پایدار سازمان ملل زمینه های زیر را برای توسعه پایدار مد نظر قرار می دهد:

کشاورزی- تنوع زیستی- بیوتکنولوژی- بهداشت- نزاع انسانی- نامگرها- صنعت- اطلاعات- تصمیم گیری و مشارکت تصمیمات یکپارچه- مدیریت زمین- گروه های اصلی- ظرفیت سازی- تحولات اقلیمی- الگوهای تولید و مصرف- حقوق بین الملل- صحرادایی و خشکسالی- همکاری بین المللی برای تواناسازی محیط زیست- کاهش و مدیریت بلایا- ترتیبات نهادی- آموزش و آگاهی- انرژی- فاضلاب- علم- سندروم مرگ و میر ناگهانی اطفال- توریسم پایدار- تکنولوژی مواد شیمیایی سمی- تجارت و محیط زیست- حمل و نقل- زباله های خطرناک- زباله های رادیواکتیو- زباله های جامد- آب- کوهها- جنگلداری- استراتژیهای توسعه پایدار ملی- دریاها و اقیانوسها- آب پاک- جوی- مالیه- فقر

در ارتباط با تکمیل سرفصل های فوق در ارتباط با سرمایه گذاری پایدار صریحاً باید مواردی نظیر ساختمان و مسکن، زیرساخت ها، سازه ها، تأسیسات و ماشین آلات که از مباحث مهم تخصیص منابع بانکی در سرمایه گذاری ها می باشد را به مباحث فوق افزود. البته بسیاری از این موارد از طریق مباحث اقتصاد سبز به موارد فوق افزوده شده. این موضوعات شامل موارد تأمین مالی پایدار می گردد که کلیت آن کمتر در این عنوان در ادبیات اقتصادی ملاحظه می شود (بیدآباد بیژن: بانکداری سبز و تأمین مالی پایدار در بانکداری راستین)

بانکها می توانند تسهیلات و محصولات بانک سبز را همانند ۱. سرمایه گذاری در پروژه های زیست محیطی (پروژه های بازیافت، کشاورزی، تکنولوژی، زباله و موارد دیگر) برای مثال وام با نرخ بهره کمتر برای نصب سیستم انرژی خورشید ۲. ارائه گزینه های سرمایه گذاری در محصولات بانکی سازگار با محیط زیست به مشتریان ۳. سرمایه گذاری در طرح هایی که با مسائل اجتماعی و نگرانیهای زیست محیطی ترکیب شده است، تعریف کنند. در نتیجه، بانکها و مؤسسات مالی و اعتباری بایستی مسئولیتهای زیست محیطی را هم در سرمایه گذاری مربوط به بانک و هم در اعطای تسهیلات به بنگاه ها برای سرمایه گذاریهایشان رعایت کنند. در ایران اگرچه در ضوابط رسمی اعطای تسهیلات بانکی الزامی در این زمینه مشاهده نمی شود، ولی در عمل چنانچه پروژه در حال تأمین اعتبار نیازمند دریافت مجوز از دستگاههای متولی (به طور مثال وزارت صنعت، معدن و تجارت) باشد و در مجوز ارائه شده به شعبه، دستگاه مربوطه به دریافت موافقت نامه سازمان حفاظت محیط زیست اشاره کرده باشد، در عمل تسهیلات گیرنده ناچار است نسبت به کنترل آثار زیست محیطی طرح، اقدام لازم را انجام داده و مجوز سازمان حفاظت محیط زیست را ارائه دهد. (جعفری قدوسی آمنه، کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

بانکداری سبز در ایران

بانکداری سبز در ایران، مفهوم جدیدی بوده و در سالهای اخیر تلاشها و مطالعات مختلفی در این زمینه از سوی بانکهای کشور صورت گرفته است. (جعفری قدوسی آمنه، کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

کشورهای چین، ژاپن و کره جنوبی به عنوان کشورهای پیشتاز برنامه ریزی برای رشد سبز، راهبردها و سیاستهایی را برای توسعه معطوف به انتشار کمتر کربن، هدف گذاری های داوطلبانه برای کاهش انتشار گازهای گلخانه ای و کاهش شدت کربن اتخاذ کرده اند. در نتیجه، منطقه آسیا و حوزه اقیانوس آرام نقش پیشرو و هدایت گر را در سطح جهان برای اجرای تعهدات مربوط به سرمایه گذاریهای سبز -مانند تولید انرژی مبتنی بر انتشار کمتر کربن، افزایش عرضه انرژی از منابع تجدیدپذیر، افزایش کارایی سوخت و انرژی در ساختمانها، اصلاح شبکه حمل و نقل عمومی و شبکه برق رسانی، بهبود تأمین آب و مدیریت پسماندها- بر

عهده گرفته است (پوراصغر ۱۳۹۱)

تجزیه و تحلیل بانکداری سبز (نقاط قوت ، فرصتها و چالشها) و از منافع اصلی بانکداری سبز می توان به اجتناب از کار کاغذی ، ایجاد آگاهی برای کسب و کار مردم در ارتباط با محیط زیست ، اعطای وام با نرخ نسبتاً کمتر و استانداردهای زیست محیطی برای اعطای وام اشاره کرد . به طور کلی می توان نقاط قوت ، فرصتها و چالش های پیش روی بانکداری سبز را در نمودار زیر خلاصه کرد: (Gupta,Jeena 2015).

نقاط قوت

- صرفه جویی در زمان صرف شده از سوی مشتریان و بانکها .
- کاهش هزینه های عملیات بانکی و مشتری .
- انجام انتقالات در هر زمان و در هر مکان .
- کاهش رد پای کربن در محیط زیست از طریق تأمین مالی طرح های انرژی بادی و انرژی خورشیدی .

فرصتها

- حرکت مردم به سمت افزایش دانش رایانه به تسهیل شروع شیوه های بانکداری سبز و افزایش تمایل مشتری به فعالیتهای نوین بانکداری سبز منجر می شود .
- بیشتر مشتریان تنها از کارتهای ATM استفاده می کنند. از این رو شروع تمام طرحهای شیوه های بانکداری سبز لازم به نظر می رسد .
- با توجه به افزایش استفاده از بانکداری تلفن همراه و بانکداری اینترنتی ، گسترش شیوه های بانکداری سبز لازم به نظر می رسد .

چالشها

- بانکداری سبز مفهوم جدیدی بوده و انتخاب و پذیرش آن از سوی مشتریان زمان بر است .
- اجرای بانکداری سبز نیازمند تکنولوژی با هزینه بالا خواهد بود .
- اجرای شیوههای بانکداری سبز نیازمند تکنیکهای تجدید پذیر و بازیافتی پر هزینه است . برای اجرای کلیه شیوههای بانکداری سبز ، آموزش کارکنان بانک و به روزرسانی آن ضروری است .
- حفاظت از دادهها و مشکل امنیت دائمی یکی دیگر از چالشهای اتخاذ بانکداری سبز میباشد .
- زمان بر بودن عملیات رمز عبور مشتری در بانکداری سبز نیز از دیگر چالش ها به حساب می آید .

نتیجه گیری

ایجاد انگیزش و ارائه حمایتها و الزامات مختلف برای استفاده از اصول و موازین حفظ محیط زیست در بطن موفقیت راهبردهای رشد سبز قرار دارد . هر چند سازوکارهای معمول اقتصاد نقش کلیدی در موفقیت برنامه های رشد اقتصادی ایفا می کنند ، اما این سازوکارها به صورت خودکار قادر به تخصیص بهینه منابع و تضمین رشد پایدار نیستند . هماهنگ سازی فعالیتهای در راستای رشد سبز ، منافع بلندمدت اقتصادی را به ارمغان می آورد و البته در بیشتر موارد این سرمایه گذاری ها در یک بازه زمانی طولانی به بانک و اقتصاد باز می گردند . با توجه به اینکه فعالیت های مالی و بانکی به عنوان یکی از اجزای حساب خدمات تولید ناخالص داخلی و رشد سبز وارد می شود ، لازم است بانک ها به مفهوم تازه معرفی شده بانکداری سبز در عملیات جاری خود بیش از پیش ، توجه کنند . خوشبختانه در ایران ، بانکداری الکترونیک (به عنوان وجه بارز بانکداری سبز) در دهه اخیر پیشرفت شتابانی داشته و از بار مخاطرات

فریبا ابراهیمی: مروری بر ارائه خدمات پولی و مالی بانکها در بستر بانکداری سبز

زیست محیطی فعالیتهای بانکی تا حد زیادی کاسته است. افزون بر این، بسیاری از بانکها طرحهای ویژه ای برای رعایت الزامات زیست محیطی در امور جاری خود طراحی کرده و ارتباط تنگاتنگی با سازمان حفاظت محیط زیست دارند. (جعفری قدوسی آمنه، کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

در نهایت، باید اشاره کرد اگر چه بانکداری سبز در ایران مفهومی جدید است، اما بانکداری الکترونیک به عنوان یکی از ابعاد بانکداری سبز در کشور از پیشرفتهای فراوانی برخوردار بوده است. مقایسه نظام بانکی کشور در سطح بین المللی و گسترش فن آوری های نوین در انجام عملیات بانکی و ارائه خدمات به مشتری و موارد دیگر، تأییدکننده این ادعا است. از آنجا که در تولید حساب های ملی سبز به دنبال کسرکردن هزینه های محیط زیستی از معیارهای رایج تولید ملی هستیم، با کاهش این هزینه ها به عنوان نتیجه ای از گسترش کمی و کیفی عملکرد بانکداری سبز، تولید ملی تعدیل شده به ازای هزینه های محیط زیستی یا تولید ملی سبز افزایش خواهد یافت. (جعفری قدوسی آمنه، کاظمی سیده سمیه ۱۳۹۶)

با توجه به نکات مطرح شده به مدیران بانکها و موسسه های مالی و اعتباری پیشنهاد می شود که بیشترین حد توجه را به رسالت مسئولیتهای اجتماعی خود در دو بخش مسئولیتهای اقتصادی و محیطی اختصاص دهند. بهره ور بودن، سودآور بودن، عدم اتلاف منابع، توجه و حساسیت نسبت به بیکاری، تورم و... از جمله رویکردهای اصلی در مسئولیتهای اقتصادی است. همچنین در زمینه محیطی نیز، محیط سالم شامل مسائل مهمی چون انرژی پاک، تخریب جنگلها و مراتع، آلودگی ها و زباله، تخریب لایه اوزون و... بخش اصلی در رسالت کسب و کار برای تحقق اهداف مربوط به مسئولیتهای محیطی است. (شاهبندرزاده و همکاران ۱۳۹۵)

فهرست منابع

- حمیدی غلامرضا، جوانمرد مهدی (۱۳۹۴). "مروری بر بانکداری سبز، فناوری اطلاعات و مزیت های رقابتی" قدوسی جعفری آمنه، کاظمی سیده سمیه (۱۳۹۶). "بانکداری سبز در بستر اقتصاد سبز"
- رئیس، مهدی و خانی زاده امیری، مجتبی و صومعه، محمد. (۱۳۹۴). "تجربه بانکداری اسلامی در تأمین مالی خرد اسلامی، بانکداری سبز با تأکید بر نقش مشاغل خانگی". تهران: بیست و ششمین همایش بانکداری اسلامی.
- بیدآباد بیژن: "بانکداری سبز و تأمین مالی پایدار در بانکداری راستین"
- ونوس، داور و صفائیان، میترا (۱۳۸۱). "روشهای کاربردی بازاریابی خدمات بانکی برای بانکهای ایرانی"
- کهزادی، نوروز (۱۳۸۲). "مجموعه مقالات اولین همایش تجارت الکترونیک"، تهران
- عیوضلو، حسین و وهاب قلیچ (۱۳۹۲). "کدهای اخلاقی در نظام بانکی کشور"، پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مرداد
- کاتلر، فلیپ، آرمسترانگ (۱۳۹۰). "اصول بازاریابی"، مترجم بهمن فروزنده، نشر آتروپات، چاپ سوم
- خیری، بهرام و همکاران (۱۳۹۱). "بررسی تأثیر نوآوری در محصولات سبز بر عملکرد بانک ملی شعب شهر تهران". فصلنامه مدیریت کسب و کار، شماره ۱۶
- صالحی، شیرین (۱۳۸۸). "محیط زیست یک مسأله اساسی برای بانکها". ماهنامه داخلی بانک تجارت، ۱۲، ۱۴۹-۱۰
- معظمی گودرزی، محسن (۱۳۹۳). "بانکداری سبز یا اخلاقی" ۱۱ بهمن ۹۳
- حمیدی، غلامرضا و جوانمرد، مهدی (۱۳۹۴). "مروری بر بانکداری سبز، فناوری اطلاعات و مزیت های رقابتی". دومین همایش ملی مهندسی یارانه و مدیریت فناوری اطلاعات، تهران، گروه پژوهشی بوعلی
- بلوری، فرشید (۲۶ آبان ۱۳۹۳). "هفت روند قالب بانکداری دیجیتال در سال ۲۰۱۵"
- باقری، احسان (۱۲ مرداد ۱۳۹۳). "بانکداری سبز فرصتی برای خلق مزیت های رقابتی"
- کهزادی، نوروز (۱۳۸۰). "بانکداری الکترونیک، پیش نیازها، محدودیتهای، و روش پیاده سازی آن در ایران (قسمت اول)، پیک توسعه، شماره ۲۷
- سعیدی، سهیل (۲۰۰۳). "کسب و کار الکترونیکی چیست؟" ماهنامه بازاریابی حرفه ای، شماره ۲۷
- قاسمی، مجید (۱۳۸۷). "مدیریت بهره وری در بانکداری نوین" ماهنامه بانکداری الکترونیک، شماره ۸
- بابایی، فیروزه (۱۳۹۱). "پیوند اخلاق با صنعت بانکداری، فصلنامه تازه های اقتصاد، شماره ۱۳۶
- پوراصغر سنگاچین، فرزاد (۱۳۹۱). "رشد سبز، منابع و انعطاف پذیری" معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

- بابایی، فیروزه (۱۳۹۳). "خط مشی سه فازي اگزيم بانک بنگلادش در ارائه خدمات بانکی سبز" شاهبندرزاده، حميد و همکاران(۱۳۹۵). "ارائه مدل و تحليل کمی خدمات پولی و مالی بانکها بر مبنای ابعاد عملکردی در بانکداری سبز"
- Mahalik , D. , & Patel , G. (2012) . " Information Technology Implementation Prioritization in Supply Chain " .
- Campbell , D. , & Slack , R. (2011) . " Environmental disclosure and environmental risk : Sceptical attitudes of UK sell - side bank analysts " . The British Accounting Review 43 , pp.54-64 .
- Safakli, O. V. (2005), "A Research on the Ethical Dimension of Banking Crises in the Turkish Republic of Northern Cyprus", Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies, PP. 24-30
- Febea (2012), "What Really Differentiates Ethical Banks from Traditional Banks?", PP. 1-4.
- Clerck, F. (2009), "Ethical Banking", PP. 209-227.
- Polonsky Michael Jay and Rosenberger III Philip. (2001). Reevaluating Green Marketing: a Strategic approach Journal of Business.
- Ru-Jen Lin, Kim-Hua Tan, Yong Geng , (2012). "Market demand, green product innovation, and firm performance: evidence from Vietnam motorcycle industry", / Journal of Cleaner Production, ppl-7.
- Greenpeace, (2005). Recycling of Electronic Wastes in China & India: Workplace & Environmental Contamination. Greenpeace International, Amsterdam, Netherlands.
- Gupta , Jeena . (2015) . Role of Green Banking in Environment Sustainability - A study of selected Commercial Banks in Himachal Pradesh . International Journal of Multidisciplinary Research and Development . vol , 2. Issue : 8 , pp . 349-353
- Nath V , Nayak , N and Goal, A.(2014). Green Banking Practices- A Review Impact. Hnternational Journal of Reserch in Business Management. Vol. 2, Issue. 4, pp. 45-62